

SỰ TÍCH HỒ GƯƠM

Chuẩn bị đọc

Em biết những gì về Hồ Gươm (Hà Nội)? Hãy chia sẻ với bạn cùng nhóm về thắng cảnh này.

---

¹ Làng Cháy: một làng ở cạnh làng Phù Đổng (tức làng Gióng).

Trải nghiệm cùng văn bản

Vào thuở ấy, giặc Minh đặt ách đô hộ¹ ở nước Nam. Chúng coi dân ta như cỏ rác, làm nhiều điều bạo ngược khiến cho thiên hạ căm giận chúng đến tận xương tủy. Bây giờ, ở vùng Lam Sơn², nghĩa quân đã nổi dậy chống lại chúng, nhưng buổi đầu thế lực còn non yếu nên nhiều lần nghĩa quân bị thua. Thấy vậy, đức Long Quân³ quyết định cho nghĩa quân mượn thanh gươm thần để họ giết giặc. **1**

Dự đoán

- 1** Hãy đoán xem, Long Quân sẽ cho nghĩa quân Lam Sơn mượn gươm theo cách nào.

Ở Thanh Hoá bây giờ có một người làm nghề đánh cá tên là Lê Thận. Một đêm nọ, Thận thả lưới ở một bên vắng như thường lệ. Khi kéo lưới lên, thấy nặng nặng, Lê Thận nghĩ bụng: chắc là sắp được mẻ cá to. Nhưng khi thò tay bắt cá, chàng chỉ thấy có một thanh sắt. Chàng vứt luôn thanh sắt xuống nước, rồi lại thả lưới ở một chỗ khác.

Lần thứ hai cất lưới lên cũng thấy nặng tay. Thận không ngờ thanh sắt vừa rồi lại chui vào lưới mình. Chàng lại ném xuống sông. Lần thứ ba, vẫn thanh sắt ấy mắc vào lưới. Lấy làm lạ, Thận đưa thanh sắt lại cạnh mỗi lửa nhìn xem. Bỗng chàng reo lên:

– Ha ha! Một lưới gươm!

Về sau, Thận gia nhập đoàn quân khởi nghĩa Lam Sơn. Chàng hăng hái, gan dạ, không nề nguy hiểm. Một hôm, chủ tướng⁴ Lê Lợi cùng mấy người tùy tùng⁵ đến nhà Thận. Trong túp lều tối om, thanh sắt hôm đó tự nhiên sáng rực lên ở xó nhà. Lấy làm lạ, Lê Lợi cầm lên xem và thấy có hai chữ “Thuận Thiên”⁶ khắc sâu vào lưới gươm. Song tất cả mọi người vẫn không biết đó là báu vật.

Một hôm, bị giặc đuổi, Lê Lợi và các tướng phải rút lui mỗi người một ngã. Lúc đi qua một khu rừng, Lê Lợi bỗng thấy có ánh sáng lạ trên ngọn cây đa. Ông trèo lên mới biết đó là một cái chuỗi gươm nạm ngọc. Nhớ tới lưới gươm ở nhà Lê Thận, Lê Lợi rút lấy chuỗi giắt vào lưng.

Ba ngày sau, Lê Lợi gặp lại mọi người, trong đó có Lê Thận. Khi lắp lưới gươm vào chuỗi thì thấy vừa như in. Lê Lợi bèn kể lại câu chuyện. Mọi người nghe xong đều hồ hởi vui mừng. Lê Thận nâng gươm lên ngang đầu và nói với Lê Lợi:

– Đây là thần linh có ý phó thác cho mình công⁷ làm việc lớn. Chúng tôi nguyện đem xương thịt của mình theo mình công và thanh gươm thần này để báo đền xã tắc⁸!

¹ Đô hộ: cai trị.

² Lam Sơn: địa danh lịch sử, thuộc vùng núi rừng ở miền tây Thanh Hoá, nơi Lê Lợi khởi binh kháng chiến chống quân Minh, về sau phát triển thành đầu não của cuộc kháng chiến, gọi là Lam Kinh.

³ Long Quân: vua hoặc thần dưới nước, ở đây là Lạc Long Quân.

⁴ Chủ tướng: viên tướng đứng đầu.

⁵ Tùy tùng: lính theo hầu bên mình.

⁶ Thuận Thiên: thuận theo ý trời.

⁷ Minh công: từ xưng hô với người đàn ông có danh vị, có ý tôn kính, tin tưởng.

⁸ Xã tắc: ở đây chỉ quốc gia.

Từ đó khí thế của nghĩa quân ngày một tăng. Trong tay Lê Lợi, thanh gươm thần tung hoành khắp các trận địa, làm cho quân Minh bạt vía. Uy thế của nghĩa quân vang dội khắp nơi. Họ không phải trốn tránh như trước mà xông xáo đi tìm giặc. Họ không phải ăn uống khổ cực như trước nữa, đã có những kho lương mới chiếm được của giặc tiếp tế cho nghĩa quân. Gươm thần đã mở đường cho họ đánh tràn ra mãi, cho đến lúc không còn bóng một tên giặc nào trên đất nước.

Sau khi đuổi sạch quân Minh ra khỏi bờ cõi, lên làm vua được khoảng một năm, một hôm Lê Lợi cưỡi thuyền rồng¹ dạo quanh hồ Tả Vọng² trước kinh thành. Nhân dịp đó, Long Quân sai Rùa Vàng lên đòi lại thanh gươm thần. Khi chiếc thuyền tiến ra giữa hồ, thì tự nhiên có một con rùa to lớn nhô đầu và mai lên khỏi mặt nước. Theo lệnh vua, thuyền đi chậm lại. Vua đứng lên và nhận thấy lưỡi gươm thần đeo bên người cũng đang động đậy. Rùa Vàng không sợ người, nhô đầu lên cao nữa và tiến về phía thuyền vua. Nó đứng nổi trên mặt nước và nói:

– Bệ hạ hoàn gươm lại cho Long Quân!

Nghe nói thế, nhà vua bỗng hiểu ra, bèn thò tay rút gươm ra khỏi bao, cung kính cảm tạ thần linh. Chỉ một lát, thanh gươm thần rời khỏi tay vua bay đến phía Rùa Vàng. Nhanh như cắt, Rùa há miệng đón lấy thanh gươm và lặn xuống nước. Cho đến khi cả gươm và Rùa đã chìm sâu xuống nước, người ta vẫn còn thấy vệt sáng le lói dưới mặt hồ xanh. **2**

Suy luận

2 Theo em, khi nghe Rùa Vàng đòi gươm, nhà vua đã “hiểu ra” điều gì?

Khi thuyền của bá quan tiến lên kịp thuyền rồng, vua liền báo cho họ biết:

– Đức Long Quân cho chúng ta mượn thanh gươm thần để trừ giặc Minh. Nay đất nước đã thanh bình, Người sai Rùa lấy lại.

Từ đó, hồ Tả Vọng mang tên là Hồ Gươm hay hồ Hoàn Kiếm.

(Theo Kho tàng truyện cổ tích Việt Nam, quyển một, tập I, Nguyễn Đông Chi, NXB Trẻ, 2015)

Suy ngẫm và phản hồi

1. Theo em, vì sao thanh gươm trong truyện này được gọi là gươm thần? Điều này thể hiện đặc điểm gì của truyền thuyết?
2. Em hãy xác định không gian, thời gian Đức Long Quân cho Lê Lợi mượn gươm, đòi lại gươm trong *Sự tích Hồ Gươm* và điền vào các ô tương ứng theo bảng dưới đây (làm vào vở):

¹ *Thuyền rồng*: thuyền của vua, được chế tác theo hình rồng.

² *Hồ Tả Vọng*: một tên cổ của Hồ Gươm. Xưa ở vùng này vốn có hai hồ. Tả Vọng (*tả*: trái; *tả vọng*: “ngắm bên trái”) và Hữu Vọng (*hữu*: phải; *hữu vọng*: “ngắm bên phải”). *Hồ Tả Vọng* là “hồ bên trái”; *hồ Hữu Vọng* là “hồ bên phải”. Thời Pháp thuộc, hồ Hữu Vọng bị lấp để mở rộng đất cư trú, chỉ còn hồ Tả Vọng.

Thời gian và không gian Đức Long Quân cho Lê Lợi mượn gươm thần

Sự việc	Thời gian	Không gian
Cho mượn gươm thần		
Đòi lại gươm thần		

- Trong truyền thuyết cũng như truyện kể nói chung, các sự việc thường được sắp đặt nhằm thể hiện một ý nghĩa nào đó. Trong *Sự tích Hồ Gươm*, Long Quân để cho Lê Thận tình cờ tìm thấy lưỡi gươm ở một nơi, Lê Lợi tình cờ tìm thấy chuôi gươm ở một nơi khác. Thông qua cách cho mượn gươm như vậy, tác giả dân gian muốn thể hiện điều gì?
- Sau khi đọc *Sự tích Hồ Gươm*, một số bạn cho rằng truyện này chỉ đơn giản là mượn chuyện Lê Lợi trả gươm thần để “giải thích địa danh Hồ Gươm”. Em đồng ý hay không đồng ý với ý kiến ấy? Vì sao?
- Tìm trong văn bản *Sự tích Hồ Gươm*:
  - Một số từ ngữ cho thấy cách xưng hô trân trọng của các nhân vật đối với Lê Lợi.
  - Một vài câu văn cho thấy cách bộc lộ tình cảm, cảm xúc của tác giả dân gian trong lời kể (chẳng hạn: lo lắng khi nghĩa quân gặp khó khăn; phấn khởi khi nghĩa quân ngày một thêm hùng mạnh).
- Theo em, *Sự tích Hồ Gươm* thể hiện những đặc điểm nào của thể loại truyền thuyết?